



Dato: 24.11.2022

Til: Formannskapet
Fra: MDG Lier
Kopi:

MDG'S FORSLAG TIL HANDLINGSPROGRAM 2023-2026, LIER KOMMUNE

1. Økonomiske rammer

- 1.1. De økonomiske rammer, som fremgår av kommunedirektørens beslutningsgrunnlag med vedlegg, legges til grunn for den økonomiske planleggingen i handlingsprogramperioden.
- 1.2. Rammer årsbudsjett 2023
Rammer for hvert utvalg fastsettes i samsvar med kommunedirektørens beslutningsgrunnlag med vedlegg, justert for endringer i vedtaket.
- 1.3. Skatt
Den kommunale skatteøren fastsettes til den enhver tid gjeldende maksimalsatsen.
- 1.4. Låneopptak
Lier kommune tar opp 319,862 millioner kroner i lån til finansiering av investeringer jf. Kommunelovens § 14-15 første ledd.

Formidlingslån
Det planlegges å ta opp intill 100 millioner kroner i formidlingslån Formidlingslån tas opp som annuitetslån med 5 års avdragsfri periode, deretter nedbetaling over 20 år.
- 1.5. Likviditet
Driftskreditt på 100 mill kr. i DNB videreføres i 2023.
Likviditetssituasjonen anses som tilfredsstillende, men vurderes nærmere i årsrapporten for 2022.
- 1.6. Egenbetalinger, gebyrer og avgifter
Ordningene fastsettes slik de fremgår av "Oversikt over avgifter, gebyrer og egenbetalinger" i kommunedirektørens tilleggsinnstilling.

1.7. Endringer i tilleggsinnstilling

Følgende rammeendringer legges inn i tillegg til beslutningsgrunnlaget.

Endringer i driftsbudsjettet

Beløp i 1000	Handlingsprogram			
	2023	2024	2025	2026
Endringer i tilleggsinnstillingen				
1 Endring skatt og rammetilskudd	-89 691	-89 691	-89 691	-89 691
2 Lønns-, pris-, og inntektsvekst	68 394	68 394	68 394	68 394
3 Pensjon	-1 373	-1 373	-1 373	-1 373
4 Redusert utbytte (ekstrautbytte)	10 000	5 000	0	0
5 Økning strømpriser	6 000	6 000	6 000	6 000
6 forsikringer	200	200	200	200
7 forvaltningsrevisjon	565	565	565	565
Tiltak i statsbudsjettet				
8 Statsbud - Basistilskudd Fastleger	2 400	2 400	2 400	2 400
9 Statsbud - Gratis deltids plass SFO helårsvirkning	4 383	4 383	4 383	4 383
10 Statsbud - Barnehage redusert makspris	1 820	1 820	1 820	1 820
11 Statsbud - Redusert pensjonspåslag for private barnehager	-265	-265	-265	-265
12 Statsbud - Gratis barnehageplass fra tredje barn i familien	111	111	111	111
13 Statsbud - Gevinster knyttet til nytt prøvegjennomføringssystem i skolen	-60	-60	-60	-60
14 Statsbud - Utdanningsdirektoratet overtar ansvaret for tilsyn med private barnehager	-25	-25	-25	-25
15 Statsbud - Barnekoordinator – helårseffekt	415	415	415	415
16 Statsbud - Drift av nasjonale e-helseløsninger i 2023	48	48	48	48
17 Statsbud - Endringer i sosialhjelp	-106	-106	-106	-106
18 Statsbud - Barnevernsreform og samværsplan	2 552	2 552	2 552	2 552
Endring finans og netto driftsresultat				
19 Renter	252	549	476	333
20 Avdrag	0	559	588	439
21 Overføring til investering	10 480	-76	-132	160
22 Avsetning disposisjonsfond	-16 100	-1 400	3 700	3 700
Sum Endringer	0	0	0	0

Endringer i investeringsbudsjettet

Det foreslås ingen endringer i investeringsbudsjettet

Endringer i tekstdokumentet

Følgende kapitler og vedlegg i beslutningsgrunnlaget endres iht. tilleggsinnstillingen:

- Avsnitt om huseiergebyrer
- Vedlegg 5 Oversikt over avgifter, gebyrer og egenbetalinger
- Vedlegg 6 Selvkostoversikt
- Vedlegg 7 Tilskuddssatser for ordinære ikke-kommunale barnehager

1.10 Rammeendringer

Endringer i driftsbudsjettet

1000 kr.	2023	2024	2025	2026
Landbruk / Miljø og plan				
100 % stilling til ytre miljø. Kommunens kapasitet, kompetanse og fagmiljø må styrkes.	900	900	900	900
100 % stilling til klima og beredskap. Kommunens kapasitet, kompetanse og fagmiljø må styrkes.	900	900	900	900
Arealregnskap	200	100		
Utredning karbonnegativ biokullproduksjon	480	280		
Oppvekst, kultur og idrett				
100 % stilling helsesykepleier. For å styrke tiltak til psykisk helse for barn og unge.	800	800	800	800
100 % stilling jordmor. For å styrke omsorg til gravide og barselkvinner.	800	800	800	800
FACT- ung, oppsøkende virksomhet	200	200	400	500
En rådgiverstilling i PP-tjenesten. For å utføre lovpålagte oppgaver.	800	800	800	800
Økt ramme - Lavinntektsfamilier / barnefattigdom: Reduksjon avgifter til fritidsaktiviteter / barneidrett / sport	1000	1000	1000	1000
Kulturskole for «alle» / kultur i SFO. Behov for økte ressurser til å utvikle breddeprogrammet og øke kulturskolens desentraliserte tilbud, gratis lavterskeltilbud og friplasser.	500	500	500	500
Bygdetunet: Øke bevilgning for å opprettholde tilbud til skolebarn.	300	300	300	300
Flere lavterskeltilbud for å fremme friluftsliv og folkehelse.	500	500	500	500
Helse, velferd og omsorg				

Ressurser til å sikre nødvendig bemanning på institusjonene under helse, omsorg og velferd.	2500	2500	2500	2500
Overføring vedlikehold kirkebygg	-1000	-1000	-1000	-1000
Økt skatteanslag	-8880	-8580	-8400	-8500
Sum	0	0	0	0

Endringer i investeringsbudsjettet

1000 kr.	2023	2024	2025	2026
Sum	0	0	0	0

2. Generelle føringer

- 2.1. Det forutsettes at tiltak gjennomføres som beskrevet i grunnlagsdokumentet og budsjettvedtaket. Tiltak av prinsipiell betydning legges fram som egne saker. Avvik skal meldes fortløpende i månedsrapporten og senest ved behandling av tertialrapport/årsregnskap.
- 2.2. Lier kommunes visjon «Grønne Lier – for alle innbyggere» legges til grunn for arbeid i alle sektorer. Hele Lier tas i bruk ved at det legges til rette for å bo i hele kommunen og opprettholde tjenestetilbud som bl.a. skole- og barnehagetilbud nær der folk bor.
- 2.3. Følgende økonomiske forutsetninger legges til grunn for økonomiarbeidet i perioden for å sikre en sunn økonomi:
 - Netto driftsresultet i % av inntektene på 1,75 %.
 - Disposisjonsfond på minimum 10 % av driftsinntektene.
 - Gjeldsgrad for gjeld eksklusive selvkostprosjekter på under 70 % av driftsinntektene.
- 2.4. Behandling av detaljbudsjett for kommunale foretak
 - Lier eiendomsselskap KF får i kommunens handlingsprogram vedtak om internhusleie og eierbidrag (avskrivninger).
 - Lier Vei, Vann og Avløp KF får i kommunens handlingsprogram vedtak om budsjetttramme Vei.
 - Detaljbudsjett for de kommunale foretakene vises ikke i kommunens handlingsprogram men vedtas kun av foretakenes styrer

3. Verbalvedtak - Oppdrag, tiltak mv.

- 3.1. **I forslag til handlingsplan for området landbruk og miljø savnes mer konkrete ambisjoner om å redusere nedbygging av natur og dyrket mark. Vi foreslår at Lier setter seg som mål å bli arealnøytrale**, dvs. at det ikke bygges ned nye områder med viktig natur og dyrket mark. I tilfeller der dette unntaksvis er nødvendig, må det settes et mål om å restaurere et tilsvarende stort areal et annet sted.
- 3.2. **Lier kommune følger opp alle relevante punkter i vedtatt «Landbruksstrategi for Viken fylkeskommune 2021 – 2030» (24. november 2021). Strategien legger vekt på økt selvforsyning basert på norske ressurser, med tiltak innen blant annet bærekraftig matproduksjon, lokalmat, fôrressurser og beitebruk.**

Strategiens andre hovedmål er å styrke og utvikle primærnæringene slik at Viken kan bli en foregangsregion i det grønne skiftet, basert på biologiske ressurser.

Landbruksstrategien er et viktig verktøy i videreutviklingen av et klimasmart landbruk. Landbruket må være en del av klimaløsningene, både gjennom karbonlagring og satsing på innovasjon.

I Lier kommune må omdisponering av areal ikke gå på bekostning av matproduksjon, biologisk mangfold, friluftsområder eller karbonlagring. Viken har en nullvisjon for nedbygging av matjord og har en tydelig forventning til at kommunene følger dette i sine arealplaner.

Når det gjelder skogbruket, må også skogen som karbonbinder vektlegges. Lier må sikre at kommunens skoger driftes i overensstemmelse med styringsplattformen. Plattformen legger særlig vekt på at skogens flerbruksoppgaver ivaretas bedre, med respekt for biologisk mangfold, sårbar natur og friluftslivsinteresser, og viser til skogbruksprinsipper som økt bruk av plukkhogst, og å unngå sprøyting og gjødsling.

Nøkkelord er: Kompetanseheving knyttet til det grønne skiftet, effekter av digitalisering og teknologisk utvikling, større fokus på jordhelse og på sirkulærøkonomi, større satsing på lokalmat, større vekt på økologisk landbruk, kulturlandskap, familiebruk, og på landbrukets betydning for en god vannforvaltning.

Landbruksstrategien bidrar til å oppfylle FNs bærekraftsmål ved å utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring, og fremme bærekraftig landbruk (mål 2), og til mer ansvarlig forbruk og produksjon (mål 12). Strategiens andre hovedmål om å styrke og utvikle primærnæringene slik at Viken kan bli en foregangsregion i det grønne skiftet, basert på biologiske ressurser, bygger godt opp under anstendig arbeid (mål 8) og målet om å stoppe klimaendringene (mål 13). En betydelig andel av tiltakene er direkte knyttet til lavere klimautslipp fra landbruket og strategien i seg selv oppfyller delmål 13.2 som handler om å innarbeide tiltak mot klimaendringer i politikk, strategier og planlegging. Flere tiltak i strategien vil gi effekter for god helse og livskvalitet (mål 3), god utdanning (mål 4), ren energi til alle (mål 7), bærekraftige lokalsamfunn (mål 11) og samarbeid for å nå målene (mål 17).

- 3.3. **Noen av vannforekomstene som berører Lier kommune har ikke nådd miljømålet etter vannforskriften og den regionale planen.** Miljømålet om økologisk god tilstand skulle i henhold til forskriftene nås innen 2021. Kommunedirektøren anmodes derfor om å forsterke tiltakene i vannforvaltningsplanen.
- 3.4. **Kommunedirektøren bes om videre å oppfordre skolene i Lier til å søke midler fra og delta i Den naturlige skolesekken,** som har som mål å bidra til at barn og unge gjennom undervisningen får kunnskap og bevissthet om bærekraftig utvikling og klodens miljøutfordringer.
- 3.5. Lier kommune vil sammen med skolene og relevante fagmiljøer jobbe frem flere **virkemidler for å styrke ungdommens livsmestring og bedre den psykiske helsen.**
- 3.6. **Det arbeides videre med å tilrettelegge for økt sykling og gange som inkluderer trygge skole- og sykkelveier** i Lier ved bl.a. fokus på bedre oppmerking, røde sykkelfelt i tettstedene, smarte måter å gi syklister rang ved deling av vei, bruk av snarveier, kreativ arealutnyttelse ved bygging av nye gang- og sykkelveier, trafikksikkerhetstiltak langs fylkesveier og enklere løsninger/forenklet standard.
- 3.7. **Det er viktig at flere kan sykle hele året.** Derfor er god vinterdriftsstandard på gang- og sykkelveier avgjørende. Kommunedirektøren bes derfor om at dette prioriteres.
- 3.8. **For å styrke kommunens innsats for å nå målet om fossilfri virksomhet** bør tilbud om lading for elbiler på kommunens parkeringsplasser økes.
- 3.9. **Lier kommune legger frem en anskaffelsesstrategi med gjenbruk og livsløpsvurderinger som bærende prinsipper.**
- 3.10. **Lier kommune skal fokusere på å finne alternativer til fossile produkter i innkjøp som gir lavt klimafotavtrykk, samt øke gjenbruksgraden og øke andelen fossilfrie materialer som kjøpes inn.**
- 3.11. **I arbeidet med strategi for energibruk skal bruk av solceller på alle eksisterende og nye bygg iverksettes** der det er mulig.
- 3.12. **Lier kommune vil anvende intelligent belysning og tiltak for å begrense lysforurensning** fra våre virksomheter og langs våre kommunale veier. Hensynet til sikkerhet og trygghet for brukere, innbyggere og trafikanter skal ivaretas.
- 3.13. **Behovet for nødvendige klima- og miljøtilpasninger skal alltid utredes i forbindelse med investeringsplaner og hensyntas i størst mulig grad ved gjennomføring av nye bygg.**
- 3.14. **Omstilling til lavutslippsamfunnet skal ikke øke de sosiale ulikhetene hos innbyggerne i Lier.**
- 3.15. **Pandemien krever oppdatert kunnskap om hvordan vi planlegger og møter fremtidsutfordringene. Løsningene er ikke universelle, men må målrettes**

og differensieres.

Kommunedirektøren bes om å utrede hvordan postkorona-samfunnet vil påvirke våre innbyggers livskvalitet, arbeidslivet og infrastruktur. Utredningen bør vurdere hvordan kommunen kan støtte opp om en utvikling av postkorona-samfunnet. Kommunestyret holdes informert underveis i utredningsarbeidet. Arbeidet bør være en del av oppfølgingen av planstrategien og nytt kommunalt planverk.

- 3.16. **Dyrevelferd:** Kommunedirektøren bes om å arbeide for å bedre dyrevelferden, for eksempel i relevante planer og saker og sammen med partnerskapet i landbruket.
- 3.17. **Parsellhager:** Lier kommune har i dag ingen tilbud til innbyggere som ikke eier jord til å dyrke egne grønnsaker eller frukt, slik mange kommuner har. Med økende fortetting i flere deler av kommunen, vil trolig behovet for tilgang til parsellhager og kolonihager for familier som bor i små leiligheter melde seg. Kommunedirektøren bes derfor om å søke å finne egnede områder for parsellhager og legge til rette for at arealer blir tilgjengelige.
- 3.18. **Skolehagen kan være en viktig arena** der elever tidlig blir introdusert for viktigheten av å ta vare på naturen. Elever vil kunne vokse med ansvaret og oppgavene knyttet til hagen. Skolehagen kan bidra til økt trivsel, bevisstgjøring og respekt for hvor maten kommer fra og for primærnæringen vår. Skolehagen kan være en arena for samarbeid med bønder, lokallag og lokalt næringsliv. Kommunedirektøren bes derfor om å tilrettelegge for skolehager i Lier.
- 3.19. **Lier kommunes handlingsplan mot barnefattigdom (2015) evalueres og oppdateres.** Det må iverksettes nye og forsterkede tiltak mot barnefattigdom snarest mulig.
- 3.20. **Lier kommune søker Miljødirektoratet om tilskudd for å kartlegge truede arter, truede naturtyper og ville pollinerende insekter,** innen fristen 1. februar 2023. Kunnskap om natur er essensielt for bærekraftig forvaltning.